

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ КОНТИНГЕНТІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ У МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

Проаналізовано особливості організації матеріально-технічного забезпечення миротворчих контингентів України у міжнародних миротворчих операціях, зроблено висновок про необхідність подальшого вивчення досвіду миротворчої діяльності Збройних Сил України.

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, миротворча діяльність Збройних Сил України.

Проанализированы особенности организации материально-технического обеспечения миротворческих контингентов Украины в международных миротворческих операциях, сделан вывод о необходимости дальнейшего изучения опыта миротворческой деятельности Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: материально-техническое обеспечение, миротворческая деятельность Вооруженных Сил Украины.

In the article peculiarities of organisation of logistic support of peacemaking Ukrainian contingents in the international peacemaking operation and the conclusion about necessity of further exploration of the experience of peacemaking activity of Ukrainian Army.

Key words: peculiarities of organisation of logistic support, peacemaking activity of Ukrainian Army.

Миротворча діяльність у ХХІ сторіччі являє собою складний, багатогранний процес, пов'язаний із низкою політичних, економічних, соціальних та інших проблем, і торкається національних інтересів значної частини держав світу. Ця діяльність дозволяє вирішувати питання, які не в змозі самотійно вирішити жодна держава світу.

Ставши незалежною, Україна не перебуває осторонь від світових процесів, а участь нашої держави у миротворчій діяльності є одним із елементів забезпечення її національної та воєнної безпеки як європейської країни. Участь України в

Радецький Віталій Григорович, кандидат історичних наук, доцент, начальник Національної академії оборони України, м. Київ.

міжнародних миротворчих операціях ООН започаткувала реалізацію миротворчого потенціалу Збройних Сил України.

Відмінності у проведенні миротворчих операцій та звичайних бойових дій змусили переглянути деякі положення теорії і практики застосування військ (сил) і підходи до їх всебічного забезпечення, у тому числі матеріально-технічного забезпечення (МТЗ). Цей факт не завжди враховують відповідні командири (начальники), що іноді призводить до невиконання поставлених завдань. Саме це й зумовлює *актуальність* даної теми. *Метою автора* було висвітлення особливостей МТЗ під час проведення миротворчих операцій.

Матеріально-технічне забезпечення українського миротворчого контингенту озброєнням, технікою та матеріальними засобами може здійснюватися як із національних джерел, так і через бази ООН чи НАТО у районі виконання завдань.

Згідно зі Стандартними Оперативними Процедурами щодо тилового забезпечення миротворчих контингентів НАТО запаси матеріально-технічних засобів повинні бути розміщені: на 7 діб – безпосередньо в контингенті; на 13 діб – у національному елементі забезпечення.

Додатково – на 10 діб – запаси матеріально-технічних засобів зберігаються на території країни-учасниці, готовими до відправлення у район дій миротворчого контингенту.

Виходячи із виконуваних завдань, національні елементи забезпечення повинні бути розміщені поза зоною бойових дій, у місцях, де є можливість організувати безперебійне та надійне постачання матеріальних засобів, їх безпечне зберігання.

Наприклад, в операції КФОР більшість національних елементів забезпечення була розташована в сусідній з Косово республіці Македонія, в передмісті Скоп'є, що дозволило використовувати розвинуту економічну інфраструктуру, транспортну мережу, систему банківського обслуговування тощо.

Основними завданнями, які виконують національні елементи забезпечення в миротворчих

операціях, є: по-перше, забезпечення миротворчих контингентів усіма видами постачання: пально-мастильними матеріалами, автомобільним, бронетанковим, речовим і медичним майном, продовольством, питною водою й іншими матеріальними засобами; по-друге, утримання недоторканих запасів, які використовують у випадку ускладнення обстановки.

У відповідності до Стандартних Оперативних Процедур щодо забезпечення миротворчих контингентів матеріально-технічні засоби зведені у дев'ять основних класів постачання:

- продовольство та питна вода;
- речове майно;
- пально-мастильні матеріали;
- будівельні та конструкційні матеріали;
- зброя та боєприпаси;
- речі індивідуального користування;
- основне устаткування та обладнання;
- медичне майно;
- запасні частини до бойової та іншої техніки.

Клас I. Постачання продовольства та питної води.
Постачання продовольства може бути здійснено трьома шляхами:

– отримання продовольства з країни, від якої відправлений контингент. Особливістю цього напрямку є висока вартість транспортних витрат при відносно низькій вартості продуктів і можливість забезпечення ними контингенту відповідно до національних особливостей;

– закупівля продовольства з використанням місцевої економічної бази країни перебування. Особливість цього напрямку – відносно низька вартість продуктів поряд із ускладненою системою постачання (для закупівлі ряду продуктів необхідно укладати окремі угоди) та неможливість забезпечити контингент окремими продуктами через їх національні особливості (для українського контингенту – крупа гречана, огірки та ін);

– закупівля продовольства через посередницькі фірми на підставі контракту. Особливість цього напрямку – спрощена система постачання поряд із

високою вартістю продуктів та неможливістю забезпечити контингент окремими продуктами харчування через їх національні особливості.

Переважає більшість миротворчих контингентів використовує комбінований спосіб постачання, який включає всі вищеперелічені напрямки.

Постачання продуктів харчування для українського миротворчого контингенту здійснюється шляхом подання зведеного замовлення на 5 тижнів (11 заборів продуктів). При складанні замовлення використовується каталог, у якому вказано перелік продуктів, що можуть бути поставлені. Національний елемент забезпечення подає замовлення через координатора до продовольчої служби бази забезпечення, далі це замовлення передається компанії-постачальнику, що його комплектує і транспортує продовольство до бази забезпечення.

У разі виникнення перебоїв із постачанням того чи іншого продукту через його відсутність у фірми-постачальника або з будь-яких інших причин, готують окреме замовлення, і цей продукт закупають у місцевій торговельній мережі.

Постачання питної води може бути здійснено двома шляхами:

використання місцевих джерел питної води. Для цього проводять дослідження, з визначення санітарно-епідеміологічного стану, води й умов її постачання (системи труб, засобів для транспортування води тощо). Дослідження води проводять із обов'язковим її сертифікуванням, застосовують за наявності місцевих джерел відповідної якості.

Підвезення бутильованої питної води, яка має міжнародну сертифікацію, застосовують там, де місцеві джерела не відповідають санітарним нормам (наприклад, у більшості країн Африки).

Клас II. Постачання речового майна.

Постачання речового майна здійснюється за двома категоріями:

предмети військового обмундирування, постільна білизна й інше майно, що надходить із національних джерел;

предмети господарського призначення, офісне обладнання та інше майно, що постачається із загального фонду місії.

Клас III. Постачання пально-мастильних матеріалів.

Забезпечення пально-мастильними матеріалами країн – учасниць миротворчої місії здійснюється, як правило, однією країною-постачальником, наприклад, в операції КФОР країною-постачальником була Франція).

Постачання пально-мастильних матеріалів здійснюється поданням замовлень у відповідну службу штабу контингенту й отриманням пального згідно із замовленням з обов'язковим вилученням коштів із загального фонду місії.

Деякі види пально-мастильних матеріалів постачають безпосередньо з країн – відправників контингентів (наприклад, специфічні мастильні матеріали, які застосовуються для обслуговування бойової та автомобільної техніки), але процедура їх замовлення й отримання для українського контингенту не відрізняється від процедури отримання інших пально-мастильних матеріалів.

Клас IV. Постачання будівельних та конструкційних матеріалів.

Забезпечення будівельними та конструкційними матеріалами здійснюється переважно на підставі їх закупівлі у місцевій торговельній мережі, аналогічно постачанню матеріалів класу II, тобто шляхом підготовки замовлення та направлення його до Об'єднаного контрактного центру.

Будівельні та конструкційні матеріали, в основному, використовують при розгортанні додаткових постів спостереження, контрольно-пропускних пунктів, поліпшенні інфраструктури охорони та захисту польових таборів, блокпостів та висувних пунктів.

Клас V. Постачання зброї та боєприпасів.

Зброєю та боєприпасами миротворчі контингенти забезпечуються із національних джерел у встановленому порядку.

Клас VI. Постачання предметів індивідуального користування.

Предмети індивідуального користування закупаються через систему магазинів військової торгівлі, їх доставляють національні елементи забезпечення країн – учасниць миротворчої місії.

На сьогодні в українських миротворчих контингентах це питання не вирішено повною мірою, національний елемент забезпеченням постачання матеріальних засобів класу VI не займається. Військовослужбовці предмети індивідуального користування купують у магазинах інших країн – учасниць миротворчої місії.

Клас VII. Постачання основного устаткування та обладнання. Устаткування й обладнання орендують або закупають на місці на підставі разових або довгострокових контрактів, укладених через Об'єднаний контрактний центр.

Фінансування здійснюється із загального фонду місії.

Клас VIII. Постачання медичного майна.

Медичне майно миротворчі контингенти отримують із національних джерел, в окремих випадках – від міжнародних організацій (Міжнародного Червоного Хреста, “Лікарів без кордонів”, Верховної комісії ООН у справах біженців та ін.) як гуманітарну допомогу.

Клас IX. Постачання запасних частин до бойової та іншої техніки.

Українські миротворчі контингенти запасні частини до бойової та іншої техніки отримують із національних джерел, за винятком запасних частин до автомобілів іноземного виробництва, які можуть надходити з баз країн-учасниць. Процедура отримання включає підготовку замовлення й отримання необхідних запасних частин із обов'язковим вилученням відповідних коштів із загального фонду.

Для більшості країн НАТО замовлення запасних частин у місцевих компаній-дилерів є одним із основних принципів забезпечення.

Через те, що забезпечення основними матеріальними засобами потребує значних витрат, а ціни

при отриманні з іноземних джерел, як правило, вищі, ніж при закупівлі у місцевих постачальників, з метою економії коштів широко застосовують систему місцевих закупівель і контрактів. Місцеві закупівлі здійснюють через Об'єднаний Контрактний Центр з подальшим вилученням коштів із рахунку загального фонду місії.

Надання гуманітарної допомоги. На національні елементи забезпечення покладено також питання отримання зі своєї країни та розподілу серед місцевого населення гуманітарної допомоги (продуктів харчування, одягу, медичного та іншого майна).

У межах надання гуманітарної допомоги національні елементи забезпечення організують доставку питної води у райони, які зазнали стихійного лиха.

Таким чином, завдання, які виконуються національними елементами забезпечення в ході операцій, не обмежуються лише питаннями логістики, а включають й інші різноманітні завдання, тому питання організації матеріально-технічного забезпечення миротворчих підрозділів потребують подальшого вивчення та удосконалення.

Особливості технічного забезпечення. Безпосередня організація технічного забезпечення миротворчих контингентів починається після підписання відповідного наказу (директиви) Міністра оборони України (начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України). При цьому здійснюють такі заходи технічного забезпечення:

- технічну підготовку особового складу;
- створення необхідних запасів матеріальних засобів і визначення порядку їх поповнення;
- підготовку сил і засобів технічного забезпечення;
- підготовку озброєння та військової техніки (ОВТ) до застосування у відповідних умовах;
- практичну роботу у військах з метою контролю і надання допомоги у проведенні заходів технічного забезпечення.

Розміри запасів матеріальних засобів визначають залежно від виду і площі району операції. Обов'язково створюють додаткові запаси ракет і боєприпасів.

Зважаючи на те, що райони проведення операцій значно віддалені від місць постійної дислокації, обов'язково створюють запаси агрегатів і вузлів, потрібних для проведення середнього ремонту базових шасі. Розміри запасів військово-технічного майна створюють із розрахунку на весь період дій військ.

При підготовці сил і засобів технічного забезпечення особливу увагу необхідно приділити таким питанням: засоби технічного обслуговування і ремонту повинні відповідати номенклатурі ОВТ миротворчого контингенту; мати можливість проведення як поточного, так і середнього ремонту ОВТ; мати у своєму складі тягачі для евакуації пошкоджених зразків ОВТ; мати засоби зв'язку для забезпечення автономності дій.

Усі зразки ОВТ повністю укомплектовуються одиночним і груповими комплектами запасних частин. Крім того, всі зразки ОВТ мають бути підготовлені до дій у кліматичних умовах проведення операції (гористій або гірській, пустельно-піщаній місцевості тощо).

Для усунення наслідків бойових пошкоджень ОВТ, які потребують капітального ремонту, або тих, які належать до безповоротних втрат ОВТ, необхідно:

- у миротворчому контингенті мати резерв ОВТ усіх номенклатур у розмірі 1-3%;

- зразки озброєння і військової техніки, які потребують капітального ремонту або ті, які віднесені до безповоротних втрат, розбирати на запасні частини й у подальшому використовувати для ремонту інших зразків ОВТ;

- у зразках озброєння та військової техніки, в яких середнього ремонту потребують спеціальні агрегати (складові), на запасні частини розбирати ці агрегати (складові);

- проводити середній ремонт тільки базових шасі.

Таким чином, виходячи зі структури і завдань з'єднань і підрозділів стабілізаційних сил, а також досвіду дій миротворчих контингентів України, структура (склад) ремонтного підрозділу може включати такі підрозділи:

- управління (разом із засобами технічної розвідки й евакуації);
- поточного ремонту засобів зв'язку їх автоматизованих засобів управління;
- поточного ремонту стрілецької зброї;
- поточного ремонту спеціального обладнання (електроспецобладнання, приладів нічного бачення, оптичних приладів тощо);
- заряджання акумуляторних батарей усіх номенклатур;
- поточного ремонту автомобілів і засобів рухомості озброєння;
- середнього ремонту автомобілів і засобів рухомості озброєння.

Після прибуття миротворчого контингенту в район призначення його технічне забезпечення здійснюється за планами керівництва миротворчого контингенту.

Під час миротворчої операції ремонтні підрозділи зазвичай розгортаються поблизу пунктів дислокації штабів. Досвід показує, що ремонтні підрозділи миротворчих контингентів проводили ремонтні роботи значної складності, у тому числі і середній ремонт.

У цілому можна зробити висновок, що організація технічного забезпечення військових контингентів здійснюється за загальними принципами при урахуванні особливостей застосування цих сил. Виходячи з цього, а також урахуваючи умови підготовки і застосування військових контингентів у миротворчих операціях, умови експлуатації ОВТ, можна зробити висновки і надати практичні рекомендації з технічного забезпечення військ (сил) під час проведення миротворчої операції.

1. Перед відправленням миротворчого контингенту вкрай необхідним є проведення ретельної підготовки особового складу до проведення операцій із технічного обслуговування і поточного ремонту ОВТ у польових умовах.

2. Досвід миротворчої діяльності України свідчить про доцільність, а в окремих випадках і необхідність, створення у миротворчому контингенті додаткових

запасів боєприпасів усіх номенклатур, розміром від 2 до 10 боєкомплектів.

3. При створенні запасів військово-технічного майна особливу увагу потрібно приділяти накопиченню гостродефіцитних вузлів, деталей, агрегатів, а також тих, які мають низьку експлуатаційну надійність, найбільше зазнають впливу мінно-вибухових загороджень і кліматичних умов місцевості.

4. З досвіду експлуатації у миротворчих контингентах колісних машин необхідно мати резерв шин усіх номенклатур у розмірі 5–10%.

5. При підготовці озброєння та військової техніки особливу увагу звертають на наявність ресурсу до чергового середнього або капітального ремонту.

6. Визначення структури і можливостей сил і засобів технічного забезпечення миротворчого контингенту має відповідати його завданням, досвіду експлуатації та стану ОВТ.

Таким чином, досвід миротворчої діяльності України засвідчив її спроможність повно та якісно виконувати покладені на миротворчі контингенти завдання. При організації усіх видів матеріально-технічного забезпечення необхідно враховувати різноманітність структури системи МТЗ миротворчих контингентів, існуючі міжнародні правила та порядок здійснення МТЗ. Неврахування особливостей кожного з видів забезпечення може призвести до додаткових фінансових витрат з боку держави, а в окремих випадках – до зриву виконання поставлених завдань.

Вивчення досвіду матеріально-технічного забезпечення миротворчих контингентів є вкрай необхідним для успішної підготовки професіоналів військового управління усіх рівнів.

1 Закон України “Про участь України в міжнародних миротворчих операціях” // Відомості ВР України. – 1999. – № 22.

2 Наказ Міністра оборони України від 25.10.04 № 485 “Про затвердження Інструкції про підготовку миротворчих контингентів і миротворчого персоналу Збройних Сил України для участі у міжнародних миротворчих операціях.”

3. Наказ Міністра оборони України від 28.06.2001 № 224 “Концепція організації міжнародного співробітництва у Збройних Силах України”.

4. Довідник з питань міжнародного військового співробітництва та участі України у міжнародних миротворчих операціях. – К., 2001.

© В.Радецький, 2009

Надійшла до редколегії 05.03.2009.